

РЕЦЕНЗИЯ

Върху дисертационен труд за получаване на образователната и научната степен “Доктор” по докторска програма 05.02.21 „Организация и управление на производството (индустрия)“ в професионално направление 5.13 „Общо инженерство“

Тема на дисертационния труд: „Намаляване на сложността и прилагане на GDPR: Концептуализация на ориентирана към потребителя онлайн система за контрол на поверителността и оценка на нейните ефекти върху организационната надеждност“

Автор на дисертационния труд: Кадир Идер

Рецензент: проф.д-р Сийка Димитрова Демирова, катедра "Индустриален мениджмънт", Машинно-технологичен факултет, Технически университет - Варна

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно-приложно и научно отношение. Степен и мащаб на актуалността на проблема и конкретните задачи, разработени в дисертацията

Темата „Намаляване на сложността и прилагане на GDPR: Концептуализация на ориентирана към потребителя онлайн система за контрол на поверителността и оценка на нейните ефекти върху организационната надеждност“ е изключително актуална както в научен, така и в приложен начин на разглеждане и изследване. Приемам, че такава разработка е съвременна и полезна за науката и особено за практиката в областта на системите за контрол на поверителността. Разработена е ориентирана към потребителя система за контрол на поверителността на данни, която би била полезна на организациите при спазването на изискванията, свързани с Общия регламент за защита на личните данни (GDPR). Направен е задълбочен преглед на литературата в областта, налице са първично и вторично събиране и анализ на данни, демонстрирано е дизайнерско мислене, с цел създаване на практична, мащабируема и междуиндустриално приложима система за контрол на поверителността. Методологията на изследването включва международно уеб-базирано проучване, използващо платформите Qualtrics и Google Forms, целящо да се определи информираността на потребителите, доверието към организациите и оценката на елементите за контрол на поверителността на данни. Това означава, че както теоретичните характеристики на този процес, така и подхода за тяхното изследване търпят постоянни изменения в насока на развитие и усъвършенстване на тази дейност. В този смисъл, дисертационния труд съдържа значителни резерви в повишаване на теоретичната и практическата му ефективност по отношение на неговата мащабност, а също така и като подход за решаване на конкретните задачи от такъв характер. От тази гледна точка, разработването и прилагането на

различни подходи за оценка на елементите за поверителността на данни е не само актуално, но и полезно за науката и практиката организационно решение.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературен материал

Дисертационния труд е разработен в 125 страници, включително 32 фигури, 32 таблици и приложения, изводи и списък на използвани 67 литературни източника. Извършено е задълбочено изследване и литературен обзор на проблемите, свързани със съвременните предизвикателства и изисквания както към организационната същност на системите за сигурност от висок клас на приложение, така и на развитието на общия регламент на защита на личните данни като цяло. Анализирано е постигнатото досега в тази област и на базата на аналитични изводи са формулирани целите и задачите на дисертационния труд. Ето защо смятам, че така формулираната цел напълно отговаря на съдържанието в разработката и покрива изцяло същността на извършената работа по аналитичното изследване и прилагане принципите на развитие на проблема със сигурността на личните данни.

Приложена е добра последователност както по отношение на структурата, така и в насока на обхвата на информационния материал в областта на защита на личните данни. Дисертационния труд е структуриран в четири глави:

Глава Първа е посветена на аналитично изследване и преглед на глобалните и регионални решения на проблема. Тук е подчертана важността на поверителността и предизвикателствата, пред които са изправени организациите при спазването на GDPR.

В Глава Втора е представена теоретичната формулировка на решението и задачите за постигане на целта. Подчертано е значението на разглеждането на трите перспективи при оценката на надеждността на организацията и е разкрито въздействието на контрола върху личните данни, процесите и системите върху надеждността.

Глава Трета разглежда условията и средата за приложение на решението. Представена е методология за събиране и анализ на лични данни.

Глава Четвърта съдържа експерименталната верификация.

В този вид, ред и последователност на изложение и същност, дисертационния труд напълно изчерпва предварително зададеното условие да отговори на изискванията за получаване на образователната и научна степен “Доктор”. Оценката ми е, че докторантът добре познава състоянието на проблема и аналитично и творчески оценява и интерпретира обзорно-информационния материал. Използва подходящи постановки във всички етапи на работа - от анализа до изводите и формулировките. Нещо повече - от този голям обем информация, той много сполучливо е конкретизирал проблема до усъвършенстване само на компонентата – сигурност на личните данни.

3. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд

Методиката за Концептуализация на ориентирана към потребителя онлайн система за контрол на поверителността и оценка на нейните ефекти върху

организационната надеждност като компонент за управление е сполучливо избрана и подходяща за такъв вид научно изследване. Тя отговаря на изискванията на такава разработка и е свързана с използването на аналитична информация и точни формулировки. С нея се дава отговор на поставената цел както с избора на задачите за решаване, така и с тяхната сложност, обхват и последователност на разработване. Много добре са изследвани и анализирани особеностите на съвременните системи за сигурност, в т.ч. етапите за практическо и теоретично развитие на подхода за опазване на личните данни.

По този начин успешно са формулирани и основните задачи, съдържащи същността на разработката. Добре са изяснени теоретико-методологическите аспекти на подхода за решаване на проблема, включително необходимост от търсене на нови форми и начини за включване на нови решения. Теоретически е обоснован изборът на подхода и изискванията за неговото приложение. Сполучливо са формулирани и изискванията и възможностите за апробиране и прилагане на подхода в практиката. Правилно е формулирана последователността на реализацията на подхода и изискванията по отношение на условията за неговото приложение с очакваните ефекти. Особено добре са определени границите на обхвата и възможностите за оценяване на практическата му приложимост. Направен е и опит за оценка на теоретичната и практическата приложимост на разработеният проблем чрез апробиране на подхода като е предложена концепция за неговото практическо прилагане и използване в практиката. Сполучливи и приемливи са оценките и доказателствата както по отделни глави, така и като цялостно представяне.

4. Оценка на естеството и достоверността на материала

Материалът, върху който е изграден дисертационния труд е достоверен, базиращ се на реални проблеми от практиката като възможност за привеждане на съществуващите подходи за контрол с интелигентните форми и методи на запазване поверителността на данните. Това са актуални проблеми, които изискват непрекъснато наблюдение, анализ и решение, и които за в бъдеще с развитието и приложението на нови информационни технологии и кибер-системите ще придобиват все по-голяма значимост.

5. Приноси на дисертационния труд

Приносните моменти се свеждат до: *доказване с нови средства на съществени нови страни в съществуващи научни проблеми и теории.*

Характерът им се свежда до научно-приложни и приложни както следва:

5.1. Научно - приложни приноси

1. Представена е нова унифицираща рамка за спазването на GDPR. Тя спомага за опростяването на процеса на прилагане от страна на организациите и подобрява потребителския контрол върху личните данни чрез система за контрол на поверителността.

2. Разработена е методика за проучване информираността на потребителите относно поверителността, доверието към организациите, оценката на елементите за контрол на поверителността и обратната връзка за качеството на проучването. Използват се вътрешни и външни методи за валидиране на данни.

3. Въз основа на предложената методика са събрани данни чрез широко мащабно уеб-базирано допитване до граждани и организации. Те съдържат практиките при прилагане на GDPR за оценка на информираността на потребителите относно поверителността, доверието им към организациите, оценка на елементите за контрол на поверителността и обратна връзка за качеството на проучването.

4. Предложена е система, даваща възможност на гражданите да контролират личните си данни, като се противодейства на тенденцията за прехвърляне на контрола към организациите, обработващи данни

5. Направени са анкети за нуждите на изследователското проучване чрез използване на две уеб-приложения, Qualtrics и Google Forms.

6. Направен е извод за влиянието на контрола на личните данни, процесите и системите върху надеждността. Проучването подчертава значението на въздействието върху обществото, нееднозначните законови регулации и технологиите при оценката на организационната надеждност, като разкрива влиянието на контрола на личните данни, процесите и системите върху надеждността.

5.2. Приложни приноси

1. За нуждите на изследванията са създадени уеб-инструменти за събиране и анализ на данни от разнообразни източници, предоставяйки цялостно и нюансирано разбиране на проблемите, свързани със спазването на GDPR.

2. Създадени са онлайн условия и е събирана информация за над хиляда глоби, която се анализира и контекстуализира, за да се идентифицират тенденциите в спазването на GDPR.

3. Създаден е уеб-скрептер за извличане на данни от уеб-сайтове, което позволява събирането на подходяща информация, необходима за изследването с цел идентифициране тенденциите в спазването на GDPR.

Характер на приносите

Приносите са с научно-приложен и приложен характер. Те са от такова естество, че освен теоретичната им полезност могат да се използват и в практиката. Тяхната приложимост безспорно ще бъде полезна за студентите и специалистите, занимаващи се с тези проблеми.

Значимост на приносите

Приносите биха допринесли за разширяване на познанията в областта на приложението на нови контролни форми като ще обогатят научните изследвания в тази област. Ще допринесат и за изясняването и формирането на изисквания за създаване на условия за повишаване на методическите познания по приложението на новости в опазването на поверителна информация, а от там и повишаване на ефективността от използване на подхода и метода за контролирано протичане на този процес. Това несъмнено е и голямата теоретико-практическа полезност на дисертационния труд, а експерименталните резултати доказват по безспорен начин ефективността от бъдещото му приложение в практиката.

6. Оценка за степента на лично участие на дисертанта в приносите

Моята оценка е, че дисертационния труд и приносите са лично дело на докторанта, подкрепен от неговите научни ръководители. Моделът, в т.ч. методическия инструментариум е експериментиран и резултатите са положителни. Смятам, че те са достатъчни за такъв вид изследване и ще обогатят знанията от приложението на тази методология в управлението на процеси, свързани със сигурността на личните данни.

7. Преценка на публикациите в дисертационния труд

От представената справка за минималните национални изисквания, става ясно, че докторантът е автор и съавтор в шест публикации, отразяващи основни етапи и резултати от изследването му:

- *Научни публикации в издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация* – 1бр., самостоятелна - 40т.
- *Научни публикации в нереперирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни трудове:* 5бр. (две в съавторство и три самостоятелни) - 80т.

Общия брой точки значително надхвърля изискванията за придобиване на ОНС "Доктор".

Докторантът не е представил данни за цитирания.

8. Използване на резултатите от дисертационния труд в научната и социалната практика

Резултатите от експеримента са положителни и ще се използват в практиката и учебния процес. Няма официално приложени документи за използване на резултатите в практиката, но се знае, че те ще бъдат предоставени за използване от фирми по сигурността, които са заинтересовани от решението на този проблем. Научните изводи и постановки ще бъдат използвани като основа за продължаване на научната работа по приложението на модела в системите за сигурност.

9. Бъдещо използване на научните и научно-приложни приноси

1. Докторантът да помисли за приложение на подхода в практиката на фирми, които се нуждаят от цялостно решение на разглеждания проблем. За целта, в бъдеще, да се доусъвършенства методологията за практическата приложимост на предложенията за използване в националната сигурност и обществената практика.

2. В следващите години работата може да продължи в същата насока като се направят допълнителни изследвания доколкото е възможно да се доразработят и предложат софтуерни продукти за доусъвършенстване на методологията за по-бързото и използване в практиката.

10. Автореферат

Авторефератът отразява коректно всички основни части от дисертацията като очертава най-значимите идеи и приносни моменти. Изготвен е съгласно

изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за приложението му в ТУ-Варна за получаване на образователната и научна степен „Доктор“.

11. Критични бележки

След упоритата работа на докторанта по отстраняване на бележките от предварителните рецензии и вътрешното обсъждане пред катедрата мога да кажа, че нямам критички бележки по представения труд.

12. Други въпроси

1. Литературната осведоменост на докторанта е много добра.
2. Не съм забелязала да се използват чужди подходи, определения, взаимстван материал и други, които да бъдат отнесени и класифицирани към категорията „плагиатство“.
3. Направените препоръки биха били полезни както за докторанта, така и за бъдещото практическо използване на приносите на разработката.

13. Заключение

Приемам дисертационния труд за завършен като му давам висока оценка. С него докторантът убедително доказва, че притежава добри знания и умения да използва съвременни изследователски методи в научното изследване и анализ. Кадир Идер доказва, че умее самостоятелно да решава сложни научни проблеми, каквито са проблемите на национална сигурност и тези, свързани със защитата на личните данни.

В заключение предлагам на членовете на научното жури да присъдят на Кадир Идер образователната и научна степен “Доктор“ по докторска програма 05.02.21 „Организация и управление на производството (индустрия)“ в професионално направление 5.13 Общо инженерство.

16.10.2023г.

Рецензент: .....
/проф.д-р Сийка Демирова/